

Romsk konferens, Stockholms Universitet 5-7 mars 2009:

– Vi kommer att överleva!

– Det har funnits möjlighet för romer att gå i skola i Sverige i fyrtio år, men för övriga invånare i Sverige har den möjligheten funnits i över ett hundra år. Det sa Angelina Dimiter-Taikon från Roma kulturklass i Enskededalen, när hon berättade om sin verksamhet. Platsen var ett seminarium om utbildning på den stora konferensen om romer och resande.

– Föräldrarna är mycket inblandade i denna skola. Tonåringar droppar ofta ur den vanliga skolan. Orsaken till det är att de vill lära sig romalivet, gifta sig med mera. Vi visar då att du både kan vara utbildad och rom och att det inte är så svårt att leva med det svenska folket, fortsatte Angelina Dimiter-Taikon.

– Du är rom, plus en svensk person, plus att du vet, plus att du kan.

– I den romska traditionen lever man alltid med åldersgrupperna blandade. Vi behöver därför vara lite segregerade. Vi behöver tid. Angelina Dimiter-Taikon berättade att man inom verksamheten ibland använder okonventionella former och gjort en dockteater om dessa frågor.

– Via EU driver vi frågan om romska barns rätt till kvalitativ utbildning. Och vi arbetar för att stoppa språket romanés eller romani chib från att försvinna. Det är mycket arbete, men vi kommer att överleva!

Rumänien – en mindre positiv bild

En betydligt mer negativ bild gavs av Stefania Toma som berättade om romernas ställning i skolorna i Rumänien:

– Det finns multikulturella skolor, men de har inte haft någon nämnvärd effekt på utbildningen för de romska barnen, hävdade hon.

– 1949-1966 fanns särskilda zigenarskolor i Rumänien. Vare sig segregerade klasser eller elitklasser har haft några positiva resultat. Det har blivit konflikter mellan föräldrar och barn. Lärarna har varit ungersk-rumäner. Men det verkade ändå som om Stefania Toma ansåg att integrerade skolor i Rumänien höll högre kvalitet och att lärarna hade en bättre attityd i dem än i de segregerade skolorna, som hade hög avhopsfrekvens och ofta dåliga utbildningsverktyg.

Ungern – romerna förlorare

Emilia Molnár konstaterade att romerna i Ungern utgör cirka 7 procent av totalbefolkningen, och alltså är landets största minoritet på cirka 700 000 människor. Omkring 15 procent går i skolan och de flesta, men inte alla, talar ungerska. Över 80 procent av romerna

i Ungern lever i fattigdom. En av två lever i extrem fattigdom.

– Det finns gettoiserade områden i Ungern – hela regioner – där det helt saknas jobb i flera byar.

– Under statssocialismens tid i Ungern, hävdade Emilia Molnár, pågick en långsam integration av romerna. Men detta bröts efter förändringen. Romerna är övergångens förlorare.

– Den ekonomiska krisen innebär ett ökande hot mot romer. Folk stöder inte reformer. Bara för två veckor sedan begicks ett brutalt hatmord på romer i Ungern.

– Det är ändå så att roma-barnen *är* i skolan i Ungern. Det som behövs är ett reformerat lärarutbildningssystem och ett motverkande av fördomarna i samhället.

Den mångårigt verksamme romaaktivisten Hans Caldaras var närvarande och kommenterade uppgifterna från Rumänien och Ungern:

– Detta är inte ett romskt problem, det är ett problem för hela samhället.

Kroatien – minskad frånvaro

Hrvoje Slezak beskrev utifrån statistik problem i den romska befolkningens situation i Kroatien:

– Det finns brist på uppmuntran när det gäller att skaffa sig utbildning, brister i språkkunskaper i kroatiska, social deprivering, undernäring, kriminalitet.

– Men under perioden 1985-2007 har skolfrånvaron minskat. Antalet som går ut hela skolan har ökat. Dessutom har ålderskillnaderna minskat. Tidigare var det vanligt att romska elever var äldre än sina kamrater.

Romaaktivisten Soraya Post, verksam i International Roma Women's Network, konstaterade att hon sett läger i Kroatien där romer levde under oacceptabla förhållanden. Hon krävde att situationen omedelbart måste åtgärdas.

Rosario Ali Taikon, från tidningen *É Romani Glinda*, påpekade att språk kan vara ett problem, att romer lär sig romanes men inte majoritetsspråket.

"Du kan vara utbildad och rom". Angelina Dimiter-Taikon från Roma kulturklass i Enskededalen. Foto: Veronika Portik

"Utbildning är nyckeln, men inte om man inte lyssnar på oss!" Soraya Post, International Roma Women's Network. Foto: Veronika Portik

Polen – främst ekonomiska problem

Rafal Tomaszewski, forskare knuten till Södertörns Högskola och Uppsala Universitet, gav åsikter utifrån verksamhet med romer i Polen.

– Romerna i Polen betraktas i utbildningssammanhang som en etnisk minoritet. Men deras problem är främst ekonomiska, och att det finns rasistiska attityder inom polisen.

– Det behövs bredare program när det gäller de materiella problemen, där romerna själva inkluderas: det handlar om jobb, bostäder, bidrag, möjlighet att klaga på polisens behandling.

– Lärarna får blandade direktiv och blir frustrerade, konstaterade Rafal Tomaszewski.

– Det finns en misstänksamhet och polska lärare kan skylla på romska föräldrar, som de i själva verket har väldigt lite kontakt med. Romska barn hamnar ibland i särskolor för psykiskt och fysiskt handikappade barn. Eller de erbjuds endast symboliska utbildningsprogram. Men det finns skolor som är framgångsrika, trots segregationen.

Soraya Post kommenterade Rafal Tomaszewskis föredrag:

– Lösningen är utbildning. Vi romer är ganska välorganiserade – vi har förslag om vad som behöver göras. Det finns folk som lever dåligt, och har dålig utbildning. Men vi har klarat 1000 år i Europa utan utbildning, vi har varit globaliserade, talat vårt språk och våra barn är mångspråkiga.

– Utbildning är nyckeln, men inte om man inte lyssnar på oss! Vi behöver utbildning på våra villkor, socialt strukturerade förändringar behövs och erkännande av Förintelsen och diskrimineringen mot oss.

Angelina Dimiter-Taikon fortsatte:

– De vill att vi ska assimileras, inte integreras. "Majoriteteten är bra" – vi ska bli som dem. Men romerna är välutbildade, fast på ett annat sätt. Annars hade vi inte funnits idag.

Det fullständiga namnet på konferensen var "Stockholm International conference on the discrimination and persecution of Roma, Sinti, Gypsies

and Travellers". Charles Westin och Mats Deland på CEIFO – Centrum för forskning om internationell migration och etniska relationer – vid Stockholms Universitet, hade gjort ett stort arbete i organiserandet av hela evenemanget.

Europas största minoritet

På konferensen redogjordes för den aktuella situationen både i Sverige och Europa. Det fanns också omfattande historiska inslag, till exempel om folkmordet på romer i det nazistockuperade Ryssland och Ukraina under andra världskriget. Romsk musik, de resandes historia och mycket annat belystes också av forskarna.

Christina Rodell Olgac, som arbetar med lärarutbildning på Södertörns Högskola, menade att romerna lurats på sin egen historia:

– Deras historia finns inte i läroböckerna. Romernas historia bör presenteras, inte som ett undantag eller som något extra i vår egen historia, utan som en jämlik del av den. Det är heller inte tillräckligt många romer som påverkar materialet. Och detta gäller till exempel även det som står om romer på Googles informationssajter – det står lite om diskriminering, men det är inget nytt.

Fred Taikon, romsk aktivist och företrädare, konstaterade på konferensen:

– Trots att vi 15 miljoner romer är en av de äldsta och den största minoriteten i Europa, är vi fortfarande den mest utsatta och diskriminerade gruppen genom tiderna. Det räcker inte att man funderar på att be romerna om ursäkt i Sverige. Hela EU bör gemensamt be om en rejäl ursäkt med en lika rejäl ekonomisk kompensation.

Henrik Persson

Läs mera om romakonferensen på Stockholms Universitet: På Internet: www.ceifo.su.se – gå in på "Roma conference". Här finns samtliga seminarier listade och de olika forskarnas texter.
Tidning: É Romani Glinda 2/2009